

Plura hæc de re eruditissimè dissert preter alios Cornelius à Lap. in hac loca. De ipso autem Moysis obitu et sepulturâ, seu sepultura loco insignem Dissertatiōnem concinnavit Calmet.

SECTIO II.

DE APOCALYPSI TANQUAM LIBRO PROPHETICO NOVI TESTAMENTI.

CAPUT I.

Argumentum et obscuritas Apocalypses.

Hie liber è tribus partibus componitur, quarum prima tribus primis, ultima tribus postremis, secunda ceteris omnibus intermedii, nempe sexdecim capitibus contextur. Pars prima et ultima facilius est intellectus; nam inter plorosum convenit, quemadmodum tria prima Apocalypsis capita ad septem Asiae episcopos resipiunt, quos S. Joannes de suo officio commonet, sicut ultimi tribus Christi victoriis triumphum, extremonum iudicium, et semperiam beatorum gloriam celebrari. At reliqua sexdecim capita, que inter primam tertiamque partem interjacent, interpretari omnium soleritatem et ingenium vehementer exerceuerunt. Quamvis enim generaliter agnoverint facile, ibi sermonem esse de calamitatibus et belis Ecclesie Christi inferendis; de victory, quas Christus de illis esset relaturus; denique de ultione, quam ab hostibus propter occisos martyres Deus exacturus esset; tamen in particulari ostendere, quando et per quos haec evenerint, aut eventura sint, difficultimum sanè est. Hinc geminas in classes divisi sunt interpretes, quarum altera potissimum ad morum documenta, altera ad historiam rerum seriem sexdecim illa capita revocavit. Prime classis duces fuere SS. Patres et scriptores antiquissimi primorum Ecclesiarum seculorum, qui, cum res in Apocalypsi predictæ nondim evenissent, nec ab ipsis prævideri humano ingenio posseant, necessariò remedium extra historiam quiescerent. Potissimum ergo de temporibus Antichristi et extremo iudicio mysteriis hæc exposuerunt, sensuque allegorio vel tropologicu singulis exponentibus ad morum doctrinam pro suo quisque arbitrio accommodaverunt. Scenti sunt hos, qui medio ave Apocalypsin interpretari sunt; quod illis vito dandum non est, propterea quid historicæ et chronologicæ studiorum eorum temporibus nequamquam ita ut nostris excultum fuerit. Quamvis ergo permagna pars Apocalypses iam tunc eventu comprobata et impleta erat, seculorum tamen caligo (ut Ignatius Weilenaer, praefat. in Apocal., recte ait) impediens oculos, ut passim credereetur, ante mundi finem arcana hæc evolvi non posse, et interim in sensu quodam accommodatio acquisendum esse. At recentiores Ludovicus Alcasar, doctissimus Meldensis episcopus Bossuetus, celebrinus abbas Arignan, Calmet, aliique, cum per tot secula magnus rerum in Apocalypsi predictarum numerus opere ipso completo jam esset, ex historicæ fide nomina hominum locorumque et annorum seriem pro viribus investigarunt, et ad historiam revocare singula in Apocalypsi scripta minutatum aggressi sunt; quo in

labori, ctsi fortassis non in omnibus veritatem mystri attigerint, in rei tamen summa ingens posteritali emolumennt pararunt: quos proin hæc de re evolvere (1) utilissimum aquæ ac jucundissimum censeo.

Questio I.: An liber hic obscurissimum rectè votatur ἀποκλυψει, id est, revelatio, serei arcana detectio? » Respondeo affirmativè. Nam magna mysteria reipæ in hoc libro revealantur, quamvis obscurissimorum enigmatum involucris obtecta, ita ut liber hic in re sit Apocalypsis sive revelatio, in modo autem propounderit, et in phrasi sit Epicalypsis sive occultatio et velamen. Porro latius titulus ab Ecclesiâ appositus sic habet: *Apocalypsis B. Joannis Apostoli.* Ipse autem B. Joannes caput primum Apocalypses incipit his verbis: *Apocalypsis Jesus Christi, quem dedit illi Deus palam facere servis suis,* scilicet quam Deus Pater, qui clare loquitur Filio suo, dedit Christo in sua Incarnatione palam facere servis suis, h. e., ut ostenderet eam fidibus eo modo, qui ipsius sapientia placet. Christus autem revelationem à Patre acceptam non totam; sed partem Ecclesia magis profuturam revelavit S. Joanni, et per eum fidibus, tectè tamen et arcane per enigmata et symbola.

Questio II.: Cur liber Apocalypses tam obscurè est scriptus? » Respondeo: Equidem fortissimum contra Apocalypsin argumentum petitur ex ejus obscuritate. Si enim hic liber tanti momenti est ad Ecclesiæ christiane institutionem et gloriam, ut communiter interpres assurerint; cur non claro et perspicuo stilo fuit conscriptus, ita ut saltem à doctoribus Christianis posset faciliter intelligi et exponi? Verum hoc dubium abunde solvit, si ad causas obscuritatis S. Scripturae generales jam supra à nobis assignatas, et præcipue, si ad specialiter septem sequentes tanta obscuritatis causas annuum advertamus, quas interpres assignant, quamvis non singuli singulas.

Prima causa: Omnis propheta, præsumam implauerit, inquit Ireneus, lib. 4, c. 44, enigma est: postquam vero impleta fuerit, facilius habet intelligentiam et expositionem. Patel hoc ex propheta vt. Test. devenit Messia; quæ, quoniam in Christo sunt jam impleta, nobis Christianis faciles sunt intellectus; Judæus autem, et qui præcesserant adventum Christi, erant perquam obscuræ. Sic etiam in exponenda Apocalypsi, qui prophetis est undique referita, contigit Patribus primorum quatuor seculorum Ecclesiae. Cum enim tunc multe ex illis prophetis nondum essent impleta, obscurissimus eis visus est hic liber. At hodie, cum septuaginta adhuc prope seculis Apocalypsis ab Joanne conscripta fuerit, ejusdem plurima vaticinia jam completa fuisse minimè dubitandum. Præterea Ecclesiæ et romani imperii historia nunc præceteris etatibus clarissim patet; nosque majori præ-

(1) Vide Alcasar in Apoc. I. 1, nofatio 6, 7 et seq. Calmet. Praefat. in Apoc. art. I. 2 et 3; Cornel. à Lap. in Apoc. questione premissi secunda, ubi à Lap. in Apoc. questione premissi secunda, ubi varias opiniones variorum, præsenter Alcasaris, acriter impugnat.

veteribus ope ad easdem dignoscendas instruimur. Quare facilius nobis quam Patribus et interpreibus emolumennt pararunt: quos proin hæc de re evolvere (1) utilissimum aquæ ac jucundissimum censeo.

Secunda causa: Vult Deus prophetas manere occultas, nec plenè cognitas usque ad id temporis, quo implentur. Quamobrem Daniell Angelus dixit: *Tu, Daniel, clude sermones, et signa librum usque ad tempus statutum,* Bñ. 12, 4.

Tertia causa: Sicut Prophete ali variis, etiam de cädem re, vario tempore habuerunt revelationes, ac per consequens non servant semper ordinem temporum, locorum et rerum gestarum, sed frequenter usurpant anticipations, et recapitulations, id est, priora postponunt, et anteponunt posteriora; ita facit et S. Joannes subinde in Apocalypsi; verum parcus et rarius. Magis enim connecta, consequens et ordinata es. Apocalypsis, quin sit propheta Isaïe, Jerome et aliorum Prophetarum; cuius ratio est, quod Apocalypsis ferè tota versetur circa librum signatum, quem vidit S. Joannes cap. V, cum sigillis septem.

Quarta causa: Visionum, que narrantur in Apocalypsi, literalis sensu non est, quem verba ipsa secundum propriam suam significacionem simpliciter pre se ferunt; alioquin continerent res impossibilis et per absurdas, ut illi sunt illi, animalia loqui, mulierem amictam sole, et pedibus suis calceare lunam et habere alas, et volare, et alia id genus permulta. Oportet igitur, imaginari illas visiones esse figuram quatuor rerum, que per illas figurantur. Quae autem sint res illæ, incertum est iudicium, dubia conjectatio, apercit et infirma ratio; quippe cum illæ visiones atque imagines ad res multas et inter se admodum diversas aptè commode applicari posse videantur; ut cernere licet in visione septem Angelorum tubis canentium, et aiformum septem phialas ire Dei gestantium, et mulieris amictæ sole, et similiter in aliis. Interim tamen summam Apocalypses perfectionem symbolicam demonstrat Alcasar, in proemio Commentar. in Apoc. notat. 15 et 16, ostendens Apocalypses symbola esse summè perfecta, et in his licet obscuris magnam lucem defitescere spiritualis doctrina.

Quinta causa, ac præcipua: Quid non expedebat, Apocalypsin, a quibuslibet intelligi; ne scilicet illi, contra quos multa per illas prophetias predictorunt, vehementius irritarentur, et adversis Dei populum sevirent atrociter. Quicoru Joannes in hoc libro, cap. 17, multa sub imagine meretrici purpurea, et sub nomine Babylonis adversus imperatores romanos acerimos religiosi christiana persecutores figurata et tectè vaticinatur. Prædicti triumphi, quem Christi Ecclesia fuerat ex Româ gentili reportatura; et ad quod deinde majestas fastigium romanæ Ecclesie etiam in terris erat extollenda. Minime autem expidebat, tunc cum Roma gentilis bellum gravissimum adversus christianos concitasset; eodem tempore prophetam de Ecclesiæ romane victoria adversus Romanum ita conscribi, ut ab ipsis hostibus posset intelligi. Cum vero hoc argumentum exterorum præcipuum

aded tecchè et occultè scribi oportet; cùmque totus libri stylum unum eundemque esse conveniret; idcirco catena quoque libri hujus partes ad principes illius normam sapienter redacte sunt.

Sexta causa: Tanta hec libri obscuritas parit somnam reverentiam ac veneracionem erga fidem nostra dogmata, que videmus à Deo tam sublimum aut abstrusorum enigmatum velo occultari. Nullam enim alias ad rem aptius et congruentius enigmata adhibetur, quam ad ea, que validè diligimus et testimamus, ornanda et conveienda. Præterquam quod divini Spiritus sapientia in hoc libro duo haec mirum in modum complexa est, et effectus; scilicet ut unâ ex parte hujus libri mysteria velata essent; ex alia vero in ipsa enigmatum obscuritate eadem veluti per tenue filum interjectum mirâ luce traherent.

Denique septima causa: Tanta Apocalypses obscuritas, et tot retrò seculis non satis percepta explicata in maximam romanæ Ecclesie majestatem cedunt; eius magnitudo et excellens tam abditus et abstrusus mysteriis fuerat multò ante predicta. Cedit etiam in ingentem divinæ longanimitatis et providentiae admirationem; que statim ita obscurè et enigmaticè hunc librum conscribi, et in mediâ hæc caligine et obscuritate eundem summâ fidelium veneratione conservari; et tot seculorum seriem exceptivit, donec reconditi hujus arcani cognitioni congruentissimo tempore patefiat. Hinc patet, quid respondendum thesisticus aliquis incredulus, obscuritatem Apocalypses allarumne revelationum divinarum hunc in modum impugnabit: Deus, qui lux est ipsissima, tenetibram esse amatorem non potest, nec adeò auctor tam obscura revelations. Verum facile concedo, Deum ipsum esse lucem quadam se, nec uspiam tenebras in suâ scientiâ admittere; attamen nego, clarissimè idcirco veritates quasque nobis illum revelare debero. Contrarium enim constat ex causis de obscuritate Apocalypses paulò ante assignatis. Profecti sapientissimos fines Deus habuit, hunc librum obscurè dictandi. Præterea Deum clarissimè veritates quasque nobis revelare, nec universè fieri potest, nec vero etiam conditionem nostram presentem decet. Fieri, inquam, id universè non potest; quia ipsa curta intellectus nostri sphera nec summa claritatis, nec omnino scientie omnium arcanorum Dei est capax. Sed idem ne expedit quidem, aut decet hunc vita nostra presentem statum, in quo mereri sumam illud celestis glorie lumen modestâ intellectus nostri erga divinam auctoritatem submissione primù debemus. *Fides amittit meritum, ubi ratio prebet experimentum,* recte ait S. Gregorius M., Rom. 26 in Evang. Item sentit S. Augustinus, tract. 40 in Joan. dicens: *Credimus, ut agnoscamus; non cognoscimus, ut credamus... Quid enim est fides? nisi credere, quod non vides. Et alibi, tract. 79 in Joan.: Hoc est laus fidei, si, quod creditur, non videtur; nam quid magnum est, si creditur, quod videtur (1)?* Ad hanc si vis objectioni inesset, non luminis quidem illius,

(1) Legi hæc de re meretur Tournely Curs. Theol. tom. 4, disput. pravâ, quest. 1, art. 4, de usu ra-

quo legem naturae cognoscimus, Deus esse auctor posset. Quoniam enim multa in hac lege Cimmeris tenebris involuta! quot controversio, quamque difficiles et obscurae circa ius naturae quotidie oriuntur inter viros etiam doctissimos! utrum hinc aut illa actio lege naturali licita sit, vel prohibita, utrum hinc vel illae contractus usurarius, necne, et que sunt mille ejusmodi.

Sed instant increduli, et querunt: Quorsum obscura revelatio in Scripturā, et presertim in Apocalypsi contenta serviet, que rē ipsa nihil reuelet? Quis inde ad praxim, quan umam religio foveat, quae ad bonos mores utilitas? Quid opus est, mysteriorum nimis quām obscurorum revelationes et obligationes credendi tam difficulti imposito novum innocentiae humanae laqueum parere? Verū, quamvis ad hos cavillos jam ex supra dictis responsio pateat, tamen, ut increduli penitus profugent, ulterius observo, falsum esse, quōd obscura revelatio nihil omnino reuelet. Contrarium ostendimus supra, quest. I de Apocalypsi. Equidem Deus hanc reuelare solet, cur aut quoniodō res ita sit; satis tamen est, quōd res ita sit, nos ab eo doceri; non quidem ut sciemant inde rei capianus distinctorum; attamen, ut rem ita se habere, certissime et sine erroris pericolo credamus. Numquid enim multo plura sciens, quōd sint, quin, eadem cur ita sint, rūt sciamus? Aut num ta facia omnia, que in historiis narrantur, tibi demonstrari voles, cur et quoniodō fieri poterint, priusquam fidem adhibeas? Quām illum hominem à bona destitutum esse logicā optinet, qui talia objiceat!

Porrò falsum est, obscuras de divinis mysteriis revelationes inutiles esse ad praxim, et bonus mores, sex exercitium virtutum. An enim tu alterius de Deo, de ejus operibus, promissis et donis supernaturalibus notitiam ad praxim planè est inutiliter existimas? Nonne inde imbecillis humani intellectus, nihilque nostri cogniti, simul autem ingenis deo existimatio, et excellentioris spei ac amoris in eum virtus nescitur? Nonne ipsa fides, magni demissione animi et proprii judicis subjective presta, genia est cultus divini prorsus excellens, nec ulli alteri enti tam universi, tam integrè, quād Deo soli debitudem et convenientiam? Nonne ejus exercitio nobilissima hominis pars, intellectus videlicet, cum ingenti merito divini omnini veneranda veracitate consecratur? An non liberum Deo erit altioris istud genus obsequii à rationibus suis exigere creaturis, et petere, sicut subjectiōnem voluntatis suis legibus præstandum, ita et sacrificium intellectus humani in sequimur fidei captivandi? Ceterum, ut hoc sacrificium perfectissim peragatur, expedit, tam nobis revelari mysteria nostro caput alterius, quām ea non omnino pondi cum omni sua luce. Non igitur revelationum divinarum obscuritas, sed sola mentis nostra arroganta in laqueum nobis cedet, siquidem Deo loquenti credere noluerimus.

(1) Vide opusculum, cui titulus *Curiositas Regia*, seu 8 questiones à Maximiliano Cesare Joanni Trithemio abbati propositæ et solute, quest. 4, edit. Dua.

Corollarium. Prater rationes obscuritatis Apocalypsi proprias, dantur plures cause communes tam Apocalypsi, quām aliis libris divinis, ob quas Deus eos in multis obscurobus esse voluit. Sunt autem sequentes, quarum plerasque quidem jam supra attigimus, sed easdem hinc in pugnum contractas, ob oculos ponemus, additis quibdam novis. Itaque prima causa, ob quā Deus S. Scripturam obscuram esse voluit, videtur esse haec, quā non decebat verbum Dei scriptum, in quo cognitione divina traditur Majestatis, usque adē plānum esse et manifestum, ut passim intelligenter ab omnibus. Nam faciliter investigata, plerunque vilescent, ait. Augustinus l. 2 de Doctrinā christiana, cap. 6, de obscuritate S. Scripturae loquens. Altera causa est, ut eo suavior esset cognitio, quōd inventus difficilior, ut iterum indicat Hipponeus presul. l. de Mor. eccles. cap. 1, clāque ratione sacrī litterarē magis detineremur, magisque illis afficeremur. Tertia causa est ab eodem assignatur cit. l. 2 de doctrinā christiana, cap. 6, ut edometur labore superbia nostra, sicut humiliati ad Deum accurramus, qui docet omnem scientiam. Quarta est. Epist. 57 ad Dardanum, ut fidem exerceamus, et intelligentia perspicuitatem impetrēmus per fidēi puritatem; nam ut idem S. doctor alibi Epist. 5 ad Volusianum, ait: *Intellectu fides adiutum aperit, infidelitas claudit.* Quinta causa est, quām Trithemius abbas Maximiliano ī Cesari interroganti, cur Deus S. Scripturam non ediderit facilius intellectu, et omnia creditu necessaria explicitè continentem, olim (1) assignavit his verbis: *Duo sunt, que ad confirmationem fidei christiane Altissimus providit credentibus, Ecclesiam videlicet, et S. Scripturam, ut, quod in altera non satis manifeste exprimitur, latius ab altera declaretur... Quoniam si omnia in Scripturis sanctis essent manifeste expressa, que piatatem fidei respiciunt, non videtur tantus autoritatis sancta mater Ecclesia, et evanesceret magna ex parte meritum obedientiae salutaris.*

Sexta causa, cum nobis in multis videatur obscura S. Scriptura, est nostra ignorantia, quia non ritè intelligimus varios et peregrinos idiotismos linguarum orientalium, quibus libri sacri originaliter conscripti sunt, et postea in variis linguis versi; item quia ignoramus multa facta et res, tum, cibū libri sacri primiū conscripti sunt, omnibus notis; nunc vero post tot secularum decursus et infinitas mutationes planè ignotas; sicut etiam ad diversitatem morum illius temporis à nostris, sepè non satis attendimus. Et verò, anno ob has et similes difficultates in quibus scriptio paulo antiquiore multa obscura nobis apparent? Nō runt id satis, qui editiones Homeri, Horatii, Ciceronis et vulgare, vel Commentaria in hos auctores scribere attentarunt. Septima denique causa sapè est improbitas et vitium legentum S. Scripturam; prout laudatus ab Trithemio pridem loc.cit. monuit his verbis:

(1) Vide opusculum, cui titulus *Curiositas Regia*, seu 8 questiones à Maximiliano Cesare Joanni Trithemio abbati propositæ et solute, quest. 4, edit. Dua.

Quisquis caligine vitiorum est sordidus, quisquis mente tumida incedit superbus; quisquis de veritate Scripturarum Dei, vel in parte, vel in toto dubitat, nunquam ad earum intelligentiam se posse pertinere confidat... Homo mente impurus, aut circa fidem infirmus, qui altitudinem Scripturarum divinarum rimari sine tradente magistro nūtit, variis et periculosis erroribus vulneratur... Nam sicut omnia munda mundis, ita profana videnter cuncta profanis. Posuit ergo Deus latitudinem suam altitudinem Scripturarum, que sic inaccessibilis et clausa est reprobis, ut tamen semper manifesta pateat sanctis.

Questio III: *Quodnam est Apocalypses argumentum? Et cur facilius nobis, quām Patribus et interpretibus antīquis ejusdem explicatio contingit? Item cur veteres, tamen propinquiores extremitati diuinis suspicabantur?* Respondeo: De Apocalypses argumento jam supra in Praefatione nostrā ad hunc librum egimus; id solum repeto, recentiores interpretes pro re satis certa et ferme indubitate habere, in Apocalypsi non tantum generaliter, sed particulariter describi sub variis animaliis et symbolis futuris Ecclesie per varias aetas eventus, non quidem omnes, sed illustiores quosdam. Quinom autem hi eventus sint, ipsi interpretes (1) inter se varie discrepant. Omissis aliis solam Calmeti explicationem breviter recenseo. Antiquus dierum, ait hic auctor, Alpha et Omega, qui est, et qui erat, et qui venturus est, Deum Patrem; Agnus vero Deum Filium significant; per terram romanum imperium; per Bestiam septem capitum septem imperatores persecutores Ecclesie; per Dracōmeni mulieri iam paritura insidiante, idem Ecclesie persecutores designantur. Bestia cornibus instar agni instructa Julianum Apostolam refert; Meretrix magna, mystica Babylon, Romanum innuit. Babylonis eversio, bestia et meretricis interitus persecutorum et Romæ idololatreæ excidio mundi; præteritum quia S. Petrus Epist. 2 expressè dicit: *Omnium autem finis appropinquit. Este itaque prudentes, et vigilate in orationibus.* Et S. Paulus, loc. cit. ad Cor. asserit, nos ad seculorum finem jam pervenisse: *Ad quos fines seculorum pervenerunt.*

At exactè determinare, quām propinqui sit hodiē mundi finis, quantumque temporis adhuc restet, non est positum in nostrā potestate; nihil enim certi hæc in re definire possumus, que pendet à secreto Dei decreto. Interim tamen Cornelius à Lapide in Apoc. 6, 8, et precipue in Apoc. 20, 5, multis ostendit, sententiam illam que defendit, mundum post sex millia annorum (non definendo certum diem, nec annum) fore consummandum, conjecturam esse, ut communem, ita verè probabilem, contrarium tamen deficiente Menochio cent. 4, quest. 25; dicit autem Cornelius: *Non definiendo certum diem, nec annum. Et hoc tantum videntur vellere S. Augustinus Enarr. in Ps. 89, Beda l. de Ratione temp. e. 65, Pelerius in Genes. l. 1, pag. 429, Suarez. 3 p., disput. 55, sect. 4, Joseph Acosta et aliqui alii, qui hunc computum sex millionum annorum mundi resipiunt, nimis si definite et precise intelligatur. Ita enim sequeretur,*

(1) Vide Cornel. à Lap. quest. prœzialium 2, in Apoc. Calmet. Praefat. in Apoc. art. 1, 2 et 5. Alcasar in Apoc. 1, notat. 6, 7. Goldilagan, part. 3 Introd. S. Script. num. 346.

quia Deus ipse Apocalypsin, quōd citò implenda esset, sigilla claudi prohibuit. Apoc. 22, 10: *Ne signaveris verba prophetae hujus; tempus enim prope est.* Præterea Ecclesie et romani imperii historie nunc pra ceteris extatibus clarissim patent; nosque majori praeteribus opa ad easdem dignoscendas instruimus. Quare facilius nobis, quām Patribus et interpretibus illis antiquis Apocalypsis explicatio contingit. Porro, cim veteres Patres et interpretes plerique ex imperfecta Apocalypses intelligentiā vel omnia, vel ferme omnia hujus libri videntia de extremo iudicio explicarent; simile que cadem non diu post adimplenda teste ipso S. Joanne Apoc. 22, 10, scirent, ac mundum senescere adverterent, aliquique eorum falsā chronologiā decepti sex millia annorum jam venē elapsā crederent, mīrum non est, quōd finem mundi janjam instare, et per presentes suorum temporum calamitatem (in quibus obtutum omnē figebant, mentis acie longius non perspicientes) Apocalypsis vaticinia, aliaque S. Scripturae effata finem mundi propinquum annuntiantia impleri, et extreum iudicium appropinquare existimat.

Questio IV: *An nostris salem temporibus finis mundi imminent, isque ultra 6000 annorum non est duraturus?* Antequam respondeam, observo, satis certum esse, quōd tempus durationis mundi jam ultra dimidium expletum sit, adeoque mundus non tam diu duraturus sit, quād duravit. Hoc enim aperte asserere videntur Apostoli, dum tempus post adventum Christi appellant horam novissimam, 1 Joann. 2, 18 tempora novissimur, 1 Petr. 1, 20 *fines seculorum.* Nam per hos loquendi modos non tantum indicatur, quōd lex gratia, que legi naturae, et legi mosaiæ successit, sit ultimus status religionis, cui aliis non succedit, sed eis, quōd tempus legis gratia sit magis vicinum excidio mundi; præteritum quia S. Petrus Epist. 2 expressè dicit: *Omnium autem finis appropinquit. Estote itaque prudentes, et vigilate in orationibus.* Et S. Paulus, loc. cit. ad Cor. asserit, nos ad seculorum finem jam pervenisse: *Ad quos fines seculorum pervenerunt.*

At exactè determinare, quām propinqui sit hodiē mundi finis, quantumque temporis adhuc restet, non est positum in nostrā potestate; nihil enim certi hæc in re definire possumus, que pendet à secreto Dei decreto. Interim tamen Cornelius à Lapide in Apoc. 6, 8, et precipue in Apoc. 20, 5, multis ostendit, sententiam illam que defendit, mundum post sex millia annorum (non definendo certum diem, nec annum) fore consummandum, conjecturam esse, ut communem, ita verè probabilem, contrarium tamen deficiente Menochio cent. 4, quest. 25; dicit autem Cornelius: *Non definiendo certum diem, nec annum. Et hoc tantum videntur vellere S. Augustinus Enarr. in Ps. 89, Beda l. de Ratione temp. e. 65, Pelerius in Genes. l. 1, pag. 429, Suarez. 3 p., disput. 55, sect. 4, Joseph Acosta et aliqui alii, qui hunc computum sex millionum annorum mundi resipiunt, nimis si definite et precisely intelligatur. Ita enim sequeretur,*

ut recte ipsi argumentantur, nos posse scire et indicare praeceps annum et diem coniunctionis mundi, et extremi iudicii. Hoc autem repugnat Christo, Marc. 13, 52, dicenti: *De die autem illâ vel horâ nemo scit, neque angeli in celo.* Id ipsum autem non sequitur, si hunc numerum sex millionum annorum non arithmeticè et praeceps, sed geometricè et moraliter acceptum, numerum hoc sensu, quod mundus duratur sit tantum sex milieannos annorum, non plures, ac proinde non perventurus sit ad annum sepius millesimum, sed ante eum desinat; *an autem, et quot anni vel centenarii annorum, post annum sexies millesimum futuri sint usque ad finem mundi, hoc ignoramus; sufficit nosse, nos versari in ultimo milieanno annorum mundi; an autem quid ei defutator sit, an superfutrum, nos latet.*

Ex dictis liquet (pergit Cornelius à Lapide loc. citat.), nos valde accedere ad finem mundi, cumque non longè abesse. Et profecto rei hec multa sunt signa, et argumenta à laudato auctore aliisque scriptoribus fide dignis allata. Primum, quod videamus Evangelium sicut penitus toto orbe praedicatum penetrassè ad extreemos Sinas et Americanos. Christus autem apud Mattheum, cap. 24, v. 14, predixit: *Et predictabatur hoc Evangelium regni in universo orbe, in testimonium omnibus gentilium; et tunc veniet consummatio.* Secundum, quia sex diebus conditum est mundus; ergo totidem, puta sex millionis annorum consistet. Mille enim anni sunt apud Deum, sicut dies unus attestante Scriptura. Tertium, quia prius versus liber Genesios, qui continet creationem et fabricam totius mundi, sexies habet litteram *Aleph*, que Hebrei denotat milieannum numerum, vel indicatur, quod Deus coelum et terram creavit ad sex *Aleph*, id est, et daret sex millionum. Quarum, quia tres in mundo successivè fuere leges sive statuta, numerum lex nature, lex Moysis, et lex Christi. Atque tempus Legis naturæ, quod fuit ab Adam usque ad Abraham, duravit circiter per his mille annos. Rursum tempus legis mosaicæ pariter duravit fermè per his mille annos, tot enim sunt ad Abraham illud ad nativitatem Christi; ergo pariter tercia lex et status mundi, puta lex Evangelica durabit totidem, id est, bis mille circiter annis. Quod enim tempus legis Christi non sit multò maius tempore legis nature et legis mosaicæ, inde colligi videtur, quod Apostoli illud appellent *novissimam horam, tempora novissima, fines seculorum.* Quintum, quia S. Joan. Apoc. c. 20, consignans setem et finem mundi sexies nominal mille annos, quasi innuens sex millionis annorum duraturum mundum. Nam sit: v. 2: *Ligerit eum (Satanam) per annos mille;* v. 3: *Donec consummentur mille anni;* v. 4: *Regnaverunt cum Christo mille anni;* v. 5: *Donec consummentur mille anni;* v. 6: *Regnabunt cum illo mille anni;* v. 7: *Cum consummati fuerint mille anni.* Ut quid enim praeceps repetit sexies *z mille anni* sine necessitate, illdique sexies iterat et inculcat, nisi ut innuat, post sexies mille annos fore consummationem mundi? Sextum, quia mundus jam videtur senescere, et mutato elemen-

torum cursu tendere ad occasum et interitum. Nunc enim longè verius est id, quod de suo avo dixit S. Gregorius papa Homil. I in Evangelia: *Sigla vero in sole, et luna, et stellis adhuc aperte minimè vidimus; sed quia et haec non longè sint, ex ipsâ iam aeris mutatione colligimus.* Et S. Cypriacus ad Demetrianum: *Scire debes sensuisse jam mundum non illis viribus stare, quibus prius steterat,* etc. Et S. Chrysostomus, homil. 55 in Ioan.: *Non longè à fine absimus, sed jam mundus properat; haec bella, hoc afflictiones, hoc terra motus, hoc extincta charitas significat.* Septimum, quia nostris temporibus late per orbem dominatur incredulitas et impietas, blasphemus S. Scriptura, et omnis religiosus revealè contemptus, et ex illis ipisis, qui Dei beneficio ex christianis parentibus nati, et in Christianismo educati sunt, innumerū à Christo et lege christiana quam multi eorum verbis vel scriptis acerrimè impugnant, ad theismum et quandam gentilismi speciem deficiunt, de quibus S. Petrus 2 Epist. 5, 3, videtur predixisse: *Hoc primū scientes, quod venient in novissimis diebus in deceptione illusores, juxta propria concupiscentias ambulantes, dicentes: Ubi est promissio antea dicens eis? Ex quo enim Patres dormierunt, omnia sic perseruerant ab initio creaturae.* Apostolorum principi consentit S. Judas, v. 17, monens fidèles his verbis: *Potest autem, charissimi, memorares eostem verlorum, quia predicti sunt ab Apostolo Domini nostri Jesu Christi, qui dicebant robis, quoniam in novissimo tempore venient illusores, secundum desideria sua ambulantes in impaviditatem.* Similiter Paulus 1 Tim. 4, 1, vaticinatur: *Spiritus autem manifestè dicit, quia in novissimis temporibus discident quidam à fide attentes spiritibus erroris et doctrinis demoniorum et castigatorum habentium suam conscientiam.* Et alibi 2 Thessal. 2, 3, pro criterio novissimi temporis ponit disseconveniē, sive ut in grecō legitur, ἀποστολος, nempe à fide. Quamvis enim multi Patrum intelligent per apostoliam, populorum à romano imperio defectionem, et plures maximè Greci ipsum Anti-Christum metonymie sumendo apostoliam pro apostolâ; juxta plerisque tamē interpres (1) hic per apostoliam intelligiūt maxima quedam et planè singularis apostoliam, quam vel efficiunt omnes omnino heretici et facti catholici ad Anti-Christum deficiētes, vel universalior, quedam populorum à fide christiana dissidio. Cūquāc ejusmodi apostolâ hodie immixere videatur, quod dolens et sancto cum timore dolent plures Ecclesiastarum presides (2) in suis epistolis pastoralibus; et hæc nota cognoscit poterit, jam propria esse tempora Anti-Christi. Denique ipse Christus incredulitatem hominum videtur indicare esse signum secundi sui adventus brevi futuri. Verumtamen, inquit apud S. Lucam 18, 8, *Filius hominis veniens, putas, invenerit fidem in terra?* Quo verba interpres cum S. Ambrosio

(1) Vide Menochium, allusio in hunc Pauli locum.

(2) Vide Lingonis (de Langres) episcopi epistolam Pastoral. anno 1706 emanatam, ejus pars recente Hermann. Goldhagen in *Religious-Journal part. I.*

et Euthymio expondere solent, quid ad finem mundi pauci fideles, et plurimi à Fide deficiētes et increduli sint reperiendi, quorum numerus hodiè est maximus. Octavum, quia romanum imperium, quamvis adhuc vigeat in imperio germanico, maximè tamen est immunitatem, atque infirmatū. Hoc autem durabit usque ad Anti-Christum, ubi erit totalis populorum ab illo defectio, ut colligit ex *Danièle* propheta. Num, qui est communis et antiquissima traditio, mundum nonnisi sex millionibus annorum duraturum. Nam in hanc sententiam conspirant Christiani, Hebrei, gentiles, Greci et Latini, quorum longum catalogum adducit, et accuratè citat Cornelius à Lapide, Comment. in Apoc. Sit ex SS. Patribus Hieronymus ex illo versiculo, *quoniam mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesterna,* que præterit, infert omne presentis seculi duratione forè sex millionibus annorum. *Ego, inquit, arbitror ex hoc loco mille annos pro una die solitos appellari, ut scilicet, quia mundus in sex diebus fabricatus, sex millionibus tantum annorum credatur subsistere et postea vivere septuaginta et octonaria numerum, in quo veris exercetur sabbatismus.* Idem docent S. Justinus, S. Iræneus, Lactantius, Hilarius et alii. *omnia sic perseruerant ab initio creaturae.* Apostolorum principi consentit S. Judas, v. 17, monens fidèles his verbis: *Potest autem, charissimi, memorares eostem verlorum, quia predicti sunt ab Apostolo Domini nostri Jesu Christi, qui dicebant robis, quoniam in novissimo tempore venient illusores, secundum desideria sua ambulantes in impaviditatem.* Similiter Paulus 1 Tim. 4, 1, vaticinatur: *Spiritus autem manifestè dicit, quia in novissimis temporibus discident quidam à fide attentes spiritibus erroris et doctrinis demoniorum et castigatorum habentium suam conscientiam.* Et alibi 2 Thessal. 2, 3, pro criterio novissimi temporis ponit disseconveniē, sive ut in grecō legitur, ἀποστολος, nempe à fide. Quamvis enim multi Patrum intelligent per apostoliam, populorum à romano imperio defectionem, et plures maximè Greci ipsum Anti-Christum metonymie sumendo apostoliam pro apostolâ; juxta plerisque tamē interpres (1) hic per apostoliam intelligiūt maxima quedam et planè singularis apostoliam, quam vel efficiunt omnes omnino heretici et facti catholici ad Anti-Christum deficiētes, vel universalior, quedam populorum à fide christiana dissidio. Cūquāc ejusmodi apostolâ hodie immixere videatur, quod dolens et sancto cum timore dolent plures Ecclesiastarum presides (2) in suis epistolis pastoralibus; et hæc nota cognoscit poterit, jam propria esse tempora Anti-Christi. Denique ipse Christus incredulitatem hominum videtur indicare esse signum secundi sui adventus brevi futuri. Verumtamen, inquit apud S. Lucam 18, 8, *Filius hominis veniens, putas, invenerit fidem in terra?* Quo verba interpres cum S. Ambrosio

lecto sumum errorem immerito intulere, docentes, post sex millionibus annorum, quibus stabit hic mundus, devicto Anti-Christo justos resurrecturos, et cum Christo in terris regnatos mille annis in summis deliciis, vel corporalibus gula et luxuria, ut volebat impurus Cerinthus, vel potius spiritualibus, ut voluit Ireneus et alii. Hanc ergo aiebant esse resurrectionem primam, de qua Apoc. cap. 20, agit S. Joannes; post quam esset secenta resurreccio secunda, in qua post transactum regnum illud millenarium sancti è terra in celum transferentur. Itaque caput 20 Apocalysseos sic exponebant: *Diabolus est ligatus per mille annos, v. 2. Dein solvetur modico tempore, vers. 3. Erit resurreccio et iudicium, justique dicuntur cum Christo regnasse mille annis, v. 4. Ceteri vero mortuborum, tempe reprobi non vixerunt per hos mille annos. Et resurreccio prima iustorum v. 5. Porrò, qui habent partem in resurrectione primâ, in his non habet potestatem mors secunda, sed, ut dictum est, regnabunt cum Christo mille annis, v. 6. Consummatum his mille annis, solvetur Satanus, et seducet gentes, v. 7; et punietur, v. 9. Tunc erit iudicium universale, v. 11; et reprobi damnabuntur: *Et haec est mors secunda, v. 14; electi autem è terra in celestem gloriam transcurrentur. Jam millenarii sic inferbant: Inter resurrectionem et gloriam celestem iustorum erit aliquod regnum Christi cum justis per mille annos; ergo dabunt regnum millenarium. Sed respondeo: Nego suppositum, quod v. 4 sermo sit de resurrectione carnis et iudicio universali; secus duplex erit ejusmodi iudicium, primum ex v. 4, alterum ex v. 11. Igitur verba illa v. 4: *Et vidi sedes, et sedebunt super eas, et iudicium datum est illis; et animas decollatorum propter testimonium Jesu... et qui non adoraverunt bestiam; neque imaginem ejus... et vicerunt, et regnaverunt cum Christo mille annis, longè alium habent sensum; nempe, ut Cornelius à Lap. exponit, probabilitus hunc: Vidi sedes beatorum, et præcipue martyrum in ecclis quibus iudicium datum est, hoc est, qui à Deo destinati sunt iudices, ut cum Christo in die iudicii aliquando judicent orbem; interim regnabunt et regnent cum Christo in celo et in Ecclesia per mille annos, hoc est, toto tempore intervallo; quod à morte Christi usque ad universale iudicium intercedet. Usurpat enim hic certus numerus mille annorum pro intervallo ad indeterminatum, quod non adhuc infrequens est in sacris Scripturis (1).* Unde genuina interpretatione et analysis c. 20 Apocalysseos haec est: *A Christi adventu ligatus est diabolus per mille annos, id est, usque ad ultima Anti-Christi tempora ex v. 2. Circa haec solvetur per aliquam morulam ex vers. 5. Qui intereo post Christi mortem in statu gratiae moribuntur, assumuntur ad gloriam coelestem; et usque ad ultima tempora jam in celo regnabunt ex v. 4. Et haec est animarum prima resurreccio seu assumptio ad vitam aeternam. In his aberbit metus publice condemnationis in iudicio universali; sed regnabunt interim in ecclis cum Christo ex***

(1) Psal. 104, 8. Psal. 89, 4. Eccl. 16, 8.

v. 6. Cetera citati 20 capituli Apocalypses iam per se plena sunt, et difficultatem non facessunt, sed contra miliearios pugnant: quia, ut supra inuit, ex eorum sententia sequeatur, duplex fore judicium extremum et millennium illud Christi regnum desitum ante universalem resurrectionem corporum, atque ultimum iudicii diem v. 11 et sequent. descriptum; cum tamen Chilastas omnes, prater S. Justinum, dial. cum Tryphon, illud regnum resurrectione corporum posterioris velint. Ceterum illud adhuc notandum, et ei dictis colligendum, quod historie à v. 5 ad v. 7 sit pergen- dum; intermedii versus quasi per parenthesis sunt positi. Plura de systemate et resurrectione Chilastarum invenies apud Natalem Alex., Hist. eccl., Cornelium à Lap. loc. cit. Sardagna, Theol. dogmatico-po- lem. t. 5, § 261, Card. Gottl Theol. schol. dogmatic. t. 1, tract. 5, q. 2, dub. 2, pluresque alios theologos et interpretes.

Quodlibet II: An liber Apocalypses antilogias, seu contradictiones continet? Respondeo: Apocalypsis non reapsè, sed apparet duxat sibi ipsi, ut aliis Scripturis sacris contradicit. Sunt autem ejusmodi apparentes antilogie precipue sequentes. Ier Apoc. 4, 7 et 8, dicitur: *Animale primum simile leoni, secundum simile vituli; et singula habent alias sensa. Sed Ezech. 1, 6, dicitur: Quatuor facies uni, et quatuor penas uni.* Porro haec quatuor animalia visa à Joanne fuere eadem cum iis, que vidit Ezechiel, ut Cornelius à Lap. cum Pererio et Hieronymo Prado docet. Si autem fuere eadem, quae haec Joannis animalia sensa, Cherubini vero Ezechielis nonnisi quaterna habueré alas? Respondeo 1°: Non est certum, sed interpres disputant, num haec animalia apud Joannem et Ezechielis fuerint eadem, et Alcasar in hunc locum absolutè negat fuisse eadem. Respondeo 2°: Has visiones symbolicas fuisse, non res veras; unde non mirum, quid haec animalia, licet eadem fuerint quoad primariam ideam, non tamen eadem fuerint quoad accidentia omnia. Alludit ergo Joannes ad illa Ezechielis, non tamen illa ipsa quoniam omnia representat. Sic, ut Cornelius à Lap. ibidem recte advertit, sop^te S. Joannes et alii alludent ad visiones Danielis, Ezechielis et aliorum, non tamen ille ipsius cum hisce sunt eadem omnino, sed potius alii et alii partibus vel ornamentiis pro materia varietate vestite et intertexta. Ceterum S. Joannes non prodit, quinam esset animalibus illis senarum alarum usus, et num extense essent omnes, an aliquae contractae. Denique cum Tirino dici potest, Cherubinos Ezechielis, quaterna duxata ab aliis instructis apparuisse, non sensi, ut animalia Joannis; quia illi non egebant, sicut ista, duabus superioribus aliis ad faciem coram Deo velandam; pergebat enim ad bellum, puta ad excidium Hierosolymae: unde vulnus debebant detectum habere, ut hostem detergerent, et certo iusto ferirent.

2° Apoc. c. 4, predicta quatuor animalia flinguntur instar hominum vel angelorum dicentia: *Sanctus, sanctus, sanctus, etc.* Et c. 5, Agnus accipit librum, ejusque sigilla reserat. Cap. 8, Joannes narratur vidisse aqui-

lam volantem et clamantem: *Vix, vix, vix habitantibus in terra.* Apoc. c. 6: *Stellae de celo ceciderunt super terram.* Apoc. 9, 1: *Stellae, quae de celo cecidit, data est clavis abyssi, et aperuit putream.* Sed quis credat haec et plura alia monstrosa, et impossibilia Deum S. Joan. revelasse? num animalia possunt loqui? quomodo terra capiet stellas de celo cadentes, quae multo maiores sunt globo terraqueo? An stella illa, que aperuit putream, fuit animata? An non potius Christus de seipso ait Apoc. 1, 18: *Ego habeo claves mortis et inferni.* Respondeo: Jam supra monimus, ejusmodi visiones S. Joannis fuisse symbolicas, nec in sensu literaliter crassas, sed figuratè accipiendas. Igitur iste visiones non erant monstra, sed symbola et hieroglyphica, qualia multa etiam viderunt Daniel alii prophetae. Cur autem Deus in Apocalypsi adeò tecēt, mystice et obscurè loqui voluerit, ratione enim deimus pariter jam supra. Ceterum, quando S. Joannes ait, stellae cecidisse de celo, id est, sub fine mundi causas de celo, hoc iuxta interpres S. Scripturae non intelligendum de vero casu stellarum, sed ut Calmet vult, haec popularis est, atque hyperbolica loquendi ratio, quae gravissimam rerum omnium in universo mundo innuit perturbationem, vel ut Pererius, Tirinus, Cornelius à Lap. existimant, id intelligendum est de fulguribus, ignibus cedentibus, aliquis meteoris igneis instar stellarum novarum et prodigiorum magnitudinis et formae, que Deus in fine mundi quasi spicula vibrabit in terram, ut homines terreficiat, et terribilem suum adventum velut prenuntiet. Neque obstat illud: *De cato.* Scriptura enim universum hoc spatium à terrā usque ad stellas fixas et ultra expansioni solet appellare cælum; ut patet ex Cantico trium puerorum Dan. 5, 60, 80, ubi legitur: *Benedic agno omnes, quae super cœlos sunt, Domino. Item: Benedic omnes volantes cœli Domino. In quibus duobus textibus, ait Pererius, manifeste sumptum est nomen cœli pro spatio aereo, in quo pluviae generantur, et volant aves. Alii recentiori philosophie et mathesi addicti autem, sicut vero aliqui sensu posse cadere de celo, minimorum cometas; quorum unus aut alter, si in fine mundi ad globum terraqueum nimium appropinquaret, aut in eum omnino in describenda sua orbita incurberet (prout absoluti fieri posset) hanc dubiè terram et terra incolas terribili exitio destrueret.*

Quod autem attinet stellam, cui dicitur *data clavis abyssi*, variae sunt bujus textis explicaciones, quarum qualibet salvat textum. Imprimis posset dici, quod non ipsi stelle, sed cadente stella, data fuerit Angelo clavis abyssi. Totus enim versus primus ita habet: *Et quintus Angelus tuba cœcinit: et vidi stellam de celo cœcisse in terram: et data est ei (Angelo) clavis putei abyssi.* Nam. v. 11, qui appellatur *Angelus abyssi*, videatur esse idem, qui tuba quinta cœcinit, atque fuisse ita vocatus, quod eidem data sit clavis ad aperiendam abyssum. Quando vero Christus Apoc. c. 1, dicit, se habere claves mortis et inferni, sensus est, quod habeat supremum dominium in mortem et infernum, quia, quoscumque vult, ab iis preservat; hoc tamen non

impedit, quominus angelo tanquam justitia divine ministro abyssi, seu infernalis carceris claves date sint. Denique, si quis velit stellæ ipsi de celo cadentis hoc loco datas esse claves abyssi, poterit cum Tirino per stellam hanc intelligere Angelum unum qui boni, colesti descendenter palatio, qui presidet inferno; in qua explicatione denuo absurdii nihil appetit aut impossibilis.

III. Apoc. 5, 5 et 4, habetur: *Nemo poterat respice librum... nec videre eum.* Sed vers. 4 Joannes ait, se vidisse hunc librum scriptum intus et foris. Respondeo: Cum supra monimus, ejusmodi visiones S. Joannis figura in S. Scriptura sepius occurrit, quando nimurum factum aliquod narratur prius, quod posterius contigit. Joannes enim non potuit vidisse librum hunc utrinque esse conscriptum, nisi post eius resigneationem, revolutionem et explicationem, que primum narratur cap. 5, v. 8, et cap. 6, v. 1 et sequent. Quod ergo dicitur S. Joan., *scriptum intus et foris*, non jam, sed postea aperto et evoluto libro cognovit.

IV. Apoc. 5, 12: *Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere divinitatem.* Sed Christus jam à primo instanti sui conceptionis habuit divinitatem, ut docet communis et certa theologorum. Respondeo: Cum Agnus occisus sit Christus dicitur dignus esse accipere divinitatem, id non significat eam tanquam gratiam, quam antea non haberet, post passionem et mortem suam accepisse; sed sensus est: Dignus est Agnus, ut ob mortuus am omnibus adoretur et laudetur et glorificetur tanquam verus Deus. Nam, ut Apostolus ad Philip. 2, ait, *cum in formâ Dei esset... semetipsum exiavit in formam servis accipiens...* humiliavit semetipsum *fatus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis; proper quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen quod est super omnes nomen.* Unde, quando Agnus dicitur dignus accipere divinitatem, virtutem, et sapientiam, et fortitudinem, sensus est, quod dignus sit ista accipere, non in se considerata (utpote que jam prīus habuit), sed in mente et ore hominum, seu quoad eorum manifestationem; ut scilicet omnes homines agnoscent et laudent Agni virtutem, sapientiam et fortitudinem, cumque tanquam verum Deum adorent, ut qui ejusdem cum Patre divino non substantia est. Ceterum textus græcus et versiones orientales pro *Divinitatem* habent *Divitias*, ita ut sensus videatur esse: Dignus est Agnus, ut ipse ostendat, omnes thesauros Dei suos esse. Potuit autem fieri, ut pro *Divitias*, festinans in transcribing libra- rius ponere *Divinitatem*, quod cum postea cerneretur non aptè colahere cum verbo accipere, mutatum fuerit in *Divinitatem*; sicut communiter in omnibus latini exemplaribus legitur. Vide Riberam et Calmetum in hunc locum.

V. Apoc. 7, 4, dicitur: *Centum quadraginta quatuor nulli signati, ex omni tribu filiorum Israhel.* Sed nulli hic enarrantur signati ex tribu Dan, neque ex tribu Ephraim. Respondeo: Quia ex tribu Dan non ita multi sunt futuri electi (plerisque Anti-Christo ex hac tribu oritur adherentes), id est tribus ista hic omittitur, et ejus loco tribus Levi substituitur. Ita Ireneus, Am-

brosius, Augustinus, et alii passim, quos citant Ribera, et Pererius. Tribus *Ephraim* verbo tenus duntaxat, non autem revera hic prætermissa est: nominatur enim tribus *Joseph*. Atque tribus Joseph non fuit alia, quā tribus Manasse, et tribus Ephraim, qui fuerunt filii Joseph, sed a Jacob patriarchā in filios suos adiutati, et hereditatis naturalium filiorum suorum participes facti. Quare cūm hic præter tribum Manasse etiam nominetur tribus Joseph, hæc non alia est, quā tribus Ephraim. Sic vero eam appellavit S. Joannes, secutus morem loquendi aliorum Prophetarum, qui tribum Ephraim appellare solent vel prec̄e sub nomine *Joseph*, vel cum addito *tuberculum Joseph*(1). Vocatur autem nomine Joseph tribus Ephraim praे tribu Manasse ob majorem suam amplitudinem atque nobilitatem; et S. Joannes ob reverentiam et honorem Patriarche, cūm de electis et salvandis ex omni tribu prophetaret, maluit eam tribum nomine Joseph appellare, quā nomine Ephraim. Ita Pererius. VI. Apoc. 11, 19, legitur: *Aperitur est templum Dei in celo, et vix est arca testamenti.* Sed cap. 21, v. 22, Joannes ait: *In cœli (civitate) non vidi templum.* Respondeo: Nulla hic est contradictione realis, sed apprensio tantum. Nam in primo textu *templum Dei* accipitur metaphoricè pro ipsa beatitudine sanctorum, et sensus est: Osteensa mihi est beatitudine sanctorum, quanta futura sit. In altero vero textu negatur in celo templum esse materiale, sive locus separatus, quo beati se recipiant ad orandum et cum Deo se unientur. Cūm enim coles Dei et Christi claritate manifestetur, hæc claritas ipsa cor ad sese trahit et rapit, et cum Deo perfectè unit. Quare illi nihil potest mentem ab eis perfectè unione et contemplatione distrahere, supervacuus est quivis alius locus, ad quem se quisque recipiat. Dominus enim Deus omnipotens templum illius est et Agnus. Ita Ribera, qui addit, per arcām testamēti in celo visam denotari arcana mysteria a S. Joanne agnita, ut sensus sit, reveleta fuisse huic Apostolo magna et recondita mysteria: nam area erat in intimâ parte templi, quæ diebatur Sancta sanctorum, et parietes ac velo magno tegebatur, neque dolor erit ultra. Respondeo: Signum hoc, seu ostentum et portentosum visio D. Joannis apparuit in celo non empyreo, nec sidereo, sed aereo; inde enim mulier hec, per quam figurabatur Ecclesia, volavit in desertum. Ita Tirinus et Cornelius à Lap.

VII. Apoc. 15, 8, de *Agnis* seu Christo dicitur: *Qui occisus est ab origine mundi.* Sed Christus primum natus est post 4 millia annorum à mundo condito; quomo-

(1) Vide psal. 77, et Ezech. cap. 37.

dō ergo potuit esse occisus ab origine mundi? Resp.: Aliquid post verba *occisus est*, ponunt comma, et r̄ ab origine mundi non referunt ad Agnum, sed ad verba praecedentia, non sunt scripta nomina, hoc modo: *Quorum non sunt scripta nomina in libro vita Agni, qui occisus est, ab origine mundi*. Ita Ticonius, Ambrosius, Beda, Ribera, Alcasar, etc., tunc sensu eius faciliter scilicet adorasse hessian illos, qui ab origine mundi non sunt scripti in libro vita, id est, qui non sunt predestinati, sed reprobati. Verum cum Biblia romana et alia passim non habeant ejusmodi comma, r̄ ab origine mundi referunt ad *occisus est*, tunc sensu potest esse triplex. 1^a Ab origine mundi, i. e., ante omnia, ab omni auro, puta ab eterno, Agnus occisus est, non realiter, sed habita ratione decreti divini, quo Deus ab eterno decrevit redemptionem generis humani per Christi mortem. Ita praeceptor Gregor. de Valentia et Vazquez. 2^a Agnus occisus est ab origine mundi, i. e., ab initio mundi; quia ab initio mundi meritis mortis Christi sanctis applicata fuit. 3^a Agnus occisus est ab origine seu initio mundi, non in se, sed in suis typis et figuris, puta in sanctis Patriarchis et Prophetis, qui fidei et pietatis causa occisi, vel in victimis V. T., qua Christi erant figura. Christus ergo occisus fuit in sacrificio Abelis, in ariete quem pro Isaa immolavit Abraham, in Agno paschali, in iugis sacrifici, seu in agno quotidie mane et vespera ab Hebreis in sacrificium oblati, denique in aliis oribus et agnis, qui ex lege Dei omni festo effrenanti erant. Ita Cornel. à Lap. plures pro se citantur interpres.

IX. Apoc. 20, 1 et 2: *Angeli habent claves abyssi ligavit Satanum per amos mille, et clausit in abyso, ut non seducat amplius gentes*. Sed I Petri 5, 8, dicitur: *Adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, circuit, querens quem devoret*. Respondeo: Licet Lucifer ligatus sit in inferno, et ligatus maneat usque ad tempora Anti-Christi, habet tamen suos velut emissarios demones ubique, qui homines tentant et divident, ut experientia et doctrina SS. Patrum constat; per hos ergo instar leonis sevientis totum orbem circuit et perambulat, querens quem devoret; ferme sicut Asmodaeus libidinibus rex ligatus erat a Raphaeli in deserto Egypti, et ita ligatus mansi probabilitus quamdiu Sara et Tobias vivebant, vel adhuc longius; et tamen interim suos per orbem demones quasi gaeones et cupidines undequaque emisit, et terram libidinibus et immunditi contaminavit; quemadmodum etiam de ebris lascivisque demonibus Andron profeciescentibus narrat in Iconibus Philostratus. Ita Cornel. à Lap. et Serarius. Alter respondet Calmet, contendens verbo illa, *ut non seducat amplius gentes*, minimè significare, demonem modo nemini insidiari nonnunquam seducere; sed dumtaxat indicare, demons potenter teneri constrictam et præpeditam, ut non amplius, ut olim, universam Ecclesiam perturbet et publico christiana religionis exercitio obstista, prout fecit sub Romanis imperatoribus elnicinis, quae Ecclesia nefarium bellum indexerunt, atque Jesu Christi regnum everttere concauti sunt. Idem sentit etiam Alcasar.

X. Apoc. 20, 11: *Fugit terra et colum, et locus non est inventus in eis*. Sed apud Ecclesiasten 1, 4: *Terra in eternum stat*. Respondeo: *Fugit terra et colum*, id est, pristina facies, forma, et status terre a cordi; quia scilicet in aliam pulchriorem formam et statum commutabuntur. Unde talis *locus* et status, qualis ante in illis fuerat, non amplius est *inventus in eis*, sed alius longè amoenior, splendorius et gloriiosior. Ita Calmet, et Ribera, et alii interpretes passim, secuntur S. Augustinum, 1. 20 de Civit. cap. 11 (idem fuisus repetit cap. 16) dicentem: *Peracto quippe iudicio tunc esse desinet hoc colum, et hoc terra, quando incepit esse colum novam, et terra nova. Mutatione namque rerum, non omni modo intertuta, transibit hic mundus*. Aliam explicacionem objecti textus Apocalypses affect Alcasar, sensu mystico eum expponens.

XI. Apoc. 20, 14: *Infernos et mors mitti sunt in stagnum ignis*. Sed stagnum ignis est in ipso inferno. Quomodo ergo infernos in hoc stagnum mitti potuit? Respondeo: *Per infernum hie non intelligunt locus inferni, sed diabolus, qui per peccatum, quod introduxit in mundum, erat auctor mors et infernarum penarum*. Ita hunc locum expunit D. Augustinus, loc. cit. dicens: *Illi nominibus (Scriptura) significat diabolus, quoniam mortis est auctor et infernarum penarum, universaque similis damnorum societas*. Hoc est enim, quod supra evidenter preoccupando jam dixerat: *Eti diabolus, qui seducat eos, missus est in stagnum ignis et sulphuris*. Augustinus sequitur Ribera et Calmet. At aliam expositionem objecti textus dant Alcasar et Cornel. à Lap, qui censem, quid, sicut prius precedente versu 15: *Et mors et infernos dederunt mortuos suas, inducuntur mors et infernos tanquam duas personae tragicae, atrocres, quae semper associantur nam quos mors occidit, eosdem infernos in sepulcris seu specubus subterraneis sepelet*, sic versus 14, exinde fingantur cum damnatis ad ignitum inferorum carcerem velut descendere, non ut patiantur ab igne, sed ut aeternum Dei inimicos excrucient. Mors enim eos semper occidet, infernos quem semper abscondet et vivos asperbarunt, quod patiantur semper ac moriantur. Itaque infernos et mors in ignitum mittuntur stagnum, non in sensu proprio et literali, sed in sensu improposito mox explicato, nempe non ut patiantur ab igne, sed ut aeternum damnatos excrucient.

XII. Apoc. 21, 16: *Civitas, alti, in quadro positia est; et longitudi et altitudi et latitudo ejus aequalia sunt*. Sed imprimitus altitudo non est aequalis longitudini aut latitudini. Nam longitudi et latitudo, v. 16, aquat *stadia duodecim milia*; altitudo vero muri, v. 17, nonnisi ad centum quadragesima quatuor cubitos ascendit, qui vix tertiam partem unius stadii exequant. Dein an non colum empyreum rotundum potius est, quam quadratum? Respondeo: Licet aliqui hoc quadratum ad litteram accepint, ideoque colum empyreum figure non rotunde, sed quadrata esse existimarent; tamen ali passim, teste Cornelio à Lap, tam quadratum illud, quam dimensionem longitudinis, latitudinis et altitudinis per stadia vel cubitos, uti et alia multa solum

symbolicè vel figuratè intelligenda esse aint, videlicet ut per civitatem in quadro positam adiutori ingens capacitas civitatis celestis, in quam ex omnibus quatuor mundi plagi electi confluent, queque instar urbis in quadro cum aequalibus ex omni parte longitudine, latitudine, et altitudine posita pulcherrima est. Dixi: *Cum aequalibus longitudine, latitudine, et altitudine*. Nam, quando sacer textus ait: *Longitudo, altitudo et latitudo ejus aequalia sunt*, non comparatur altitudo cum latitudine vel longitudine, sed quilibet ex his mensuris in se spectata dicitur aequalibus, hoc est, ex omni parte seu latere aquae magna, ita ut, e. g., altitudo hujus civitatis in quadro positae non sit major ex parte orientali, quam ex parte occidentali, nec eiusdem longitudine major ex latere orientali quam ex occidentali, nec eiusdem latitudine major à latere orientali ad latus australi, quam à latere australi ad septentrionale. Ratio ita textum sumendum est, quia si altitudo comparetur cum latitudine et longitudo, adēquō murorum altitudo esset duodecim millionum stadiorum, quemadmodum longitudi et latitudo vix tota civitatis area fondamentis et basi, que ad moles tante altitudinis sustinendas requirunt, sufficeret; igitur enim debet esse crassioldum tam altorum murorum. Deinde, si textum ipsum attente inspiciamus, deprehendemus, quod longitudo dicatur quidem aequalis latitudini, *longitudo ejus tanta est, quanta est latitudo*; sed cum in eodem verso mentio fit de altitudine, phrasis mutatur, neque dicitur: *Altitudo tanta est, quanta est longitudo et latitudo*; sed: *Et longitudo et altitudo et latitudo aequalia sunt*, ut intelligeremus, à sacro texto non intendi, altitudinem esse tantam, quanta est longitudo et latitudo; sed omnia haec tria esse aequalia, id est, in sensu explicato aequalibia. Ita Salazar et Cornel. à Lap.

Sim quidem adhuc plures apparentes antilogiae in libro Apocalypses, sed quia eas in citatis interpretibus solutas sedulus lector facile inveniet, iis recensendis superseedet.

CAPUT III.

De auctore Apocalypses. De libro vite. De numero salvandorum, etc.

Questio 1: *An liber Apocalypses auctorem habet S. Joannem Apostolum?* Respondeo: Quamvis aliqui, inter quos erat Dionysius Alexandrinus, Apocalypsin tribuerint Joanni non Apostoli, sed alteri presbytero et Christi discipulo, qui hac de causa Theologus vocetur; hodie tamen ex mente Ecclesie et SS. Patrum, quos sequenti questione citabimus, indubitate est, Apocalypses auctorem esse S. Joannem Apostolum ad Evangelistam. Nec obstat primo, quod in codicibus græcis hic liber inscribatur Apocalypsis Joannis Theologi, qui cognomen Theologi appropriatum fuit S. Joanni sublimateum ejus doctrina, quæ de Verbi divinitate altissimum mysteriis profundissime disseruit. Unde Theophil., prefat. in Vang., Joannem vocat magnum Theologum. Idem Theologi nomen S. Joanni attribuunt S. Cyrilus, S. Chrysostomus,

Origenes, S. Damascenus, qui, orat. de Transfigur., S. Joannem vocat purissimum Theologie organum, et alii quos Baronius, ad ann. Christi 97, pag. 808, citat.

Secundū non obstat, quod Apocalypsis stylo differre videatur ab Evangelio et Epistola S. Joannis; quia prorsus alia in Apocalypsi est materia, scilicet prophetia, que alio stylo scribenda est, quam historia vel ethica. Præterea observarunt erudit, et multorum locorum inductione comprobaverunt, stylum Apocalypsis omnino similem esse stylo S. Joannis, de quo Millius, Proleg. § 177, et Wolfius, in Curis philol. Ac valet presertim haec observatio, si in Apocalypsi verba et phrases ab Angelo in calamus dictata distinguantur ab aliis, quae S. Joannes suis verbis enuntiat; in his enim suam planè phrasin Evangelio et Epistolis similiter retinet. Errat ergo Beza, dum temere ex stylis diversitate conjectat, librum Apocalypses esse Joannis non Apostoli, sed ejus qui cognominatus est Marcus, Act. 12, 25. Certe levissimæ hinc conjecturæ repugnat prater sensum SS. Patrum et totius Ecclesie argumenta plura ex ipso libro Apocalypses de prompta. Nam primò scriptor hujus libri in Patmo insula fuit proper testimonium de Jesu datum, Apoc. 1, 9, id quod de solo S. Joanne Apostolo tota veterum historia (1) refert. Secundo, mentio in Apocalypsi fit septem Ecclesiarum Asiae Proconsularis, quae curis S. Joannis Apostoli singulari modo credite fuerant. Tertiò, stylus, ut supra dixi, est stylo S. Joannis similis, nihilque toto in libro occurrit, quod vel axat, vel genio, vel alio indubio S. Joannis Apostoli scriptis adversetur. Quartò, scriptor Apocalypses ibi non uno in loco Joannes dicitur, et quidem ille ipse Joannes, qui Jesum ejusque facta videt et annuntiavit (2).

Nogas dicas: Proprietati nominis commemoratione non fuit usitata S. Joanni Apostolo seu in Evangelio, seu in Epistola suis; ergo potius frequens illa in Apocalypsi hujus nominis repetito alium libri auctorem prodit. Respondeo: Nego cons.; nam diversitas argumenti alium scribendi modum induxit. Apocalypsis est liber propheticus. Usitissimum autem Propheticus est, nomen suum repetrere. Videbis id ab Isaia factum decies sexies, ab Jeremias plus quam centes, bis ab Ezechiele, quater et centes à Daniele. Quin haec ipsa nominis Joannes repetito cum addito, quid testimonianter per verbū Dei et testimonianter Iesu Christi, quacumque vidit... fui in insula, quæ appellatur Patmos, de auctore Apocalypses certos nos reddit, ut paulò ante observavimus.

Dices: Hi ipsi modi loquendi sunt conficti ab impostore aliquo, nempe à Cerintho exerts primi seculi heresiarchâ, ut in hoc libro à se composito et dicto S. Joannis nomine inscripto deliramentis suis auctoritate conciliaret. Respondeo: Erant quidem omnia etiam, qui Apocalypsim à Cerintho ob causam

(1) Vide S. Hieronymum de Scriptor. Eccles. v^o Joannes; et Sulpius Severum, I. 2 Histor. c. 51.

(2) Ut patet ex Apoc. capitale primo v. 2, collato cum Epist. 1 Joan. 1, 1 et 2.